

Protestantse wijkgemeente De Regenboog

Ziekenzalving als mogelijkheid...

1. Inleiding

De laatste tijd is er, ook in de gevestigde kerken, weer meer aandacht voor het thema 'ziekenzegening / zalving'. In het Dienstboek (een proeve, deel 2) van de Protestantse Kerk in Nederland wordt bijvoorbeeld een Orde aangeboden voor de zegening en zalving van zieken (een viering bij de zieke thuis, of in de kerk). In onze wijkgemeente is het thema (in het seizoen 2005 - 2006) aan de orde geweest tijdens een cursus voor pastorale medewerkers, een vergadering van de pastorale ouderlingen (consistorie), een vergadering van de wijkkerkenraad en een themadienst met nabespreking.

Als conclusie kwam uit deze verschillende bezinningsmomenten naar voren dat er in onze gemeente ruimte moet zijn voor 'de dienst der genezing' of 'ziekenzalving'. Deze folder heeft als titel 'Ziekenzalving als mogelijkheid...'. Die titel is bewust gekozen. Ziekenzalving is een *mogelijkheid* in het handelen van de kerk. Het kan nooit worden voorgesteld als vast gebruik, waar men min of meer aan gebonden is. Gemeenteleden hoeven er geen gebruik van te maken, het *kán* wel!

2. Achtergronden en uitgangspunten

Het gebruik of ritueel van de ziekenzalving is niet nieuw. Vanouds is ziekenzalving bekend in de kerken van het Oosten (de Oosterse Orthodoxie) en van het Westen (de Rooms-katholieke kerk).

In de westerse kerk is de betekenis van de ziekenzalving in de loop van de tijd verschoven. Gaandeweg werd het een sacrament dat alleen bediend werd aan mensen in stervensnood. Als sacrament der stervenden of laatste oliesel werd het nauw verbonden met boete en vergeving. Het werd een gebruik dat bedoeld was om mensen voor te bereiden op de ontmoeting met de levende God.

5. Tenslotte

Voor meer informatie, een voorbereidend gesprek of andere zaken kunt u contact opnemen met:

Mw. Marga Schipper-Boven, kerkelijk werker
Blauw-roodlaan 25
2718 JN Zoetermeer
tel. 079-3613403
e-mail: kerkelijkwerker@pwgderegenboog.nl

óf

ds. Dick Sonneveld
Parelgrijs 56
2718 NV Zoetermeer
tel. 079-3604552
e-mail: predikant@pwgderegenboog.nl

óf

uw wijkouderling

Literatuur:

Ziekenzalving, C. van der Kooi en M.A.Th. van der Kooi-Dijkstra
Werkboekjes voor de eredienst nr. 30
(Zoetermeer, 2006)

ZEGENING EN ZALVING

Zegening door gebed en handoplegging

*Heer, U die onze Schepper bent,
wij komen voor U met*

*In vertrouwen en gehoorzaamheid bidden wij voor hem/haar,
wij leggen hem/haar in uw naam de handen op
en zalven hem/haar met de olie die daarvoor is apart gezet.
God, dat U het bent die uw hand op hem/haar legt,
dat het uw Heilige Geest is die hem /haar doordrenkt
zoals de olie in zijn/haar huid trekt.
Zegen hem/haar met uw nabijheid.*

Zalving, afgesloten door de zegen van St. Patrick

*De Heer zij vóór je om je de weg te wijzen.
Hij zij achter je om je te beschermen.
Hij zij naast je als een goede vriend.
Hij zij onder je om je op te vangen.
Hij zij in je met zijn troost en bemoediging.
Hij zij boven je om je te zegenen.
Zo zegenen je God, Vader, Zoon en Heilige Geest.
Amen.*

*In Dienstboek. Een proeve. Deel II Leven, zegen, gemeenschap (Zoetermeer,
2004) vinden we een orde van dienst voor de ziekenzalving (met daarbij
verschillende keuzeteksten).*

De ziekenzalving is echter iets anders. Het is een mogelijkheid, wanneer beperking en lijden zich midden in het leven voordoen. Het is een handeling waarmee de genadige, liefdevolle betrokkenheid van God bij heel de mens, in ziekte en gezondheid, naar lichaam en ziel tot uitdrukking wordt gebracht. Ook in de huidige Rooms-katholieke theologie is men inmiddels tot dit inzicht gekomen.

Ziekenzalving moet dus scherp worden afgegrensd van het 'laatste oliesel'. Ziekenzalving moet ook worden afgegrensd van 'gebedsgenezing', waarbij de lichamelijke genezing op gebed centraal staat. Bij de ziekenzalving of 'dienst der genezing' gaat het echter om de zegening en zalving van zieken. Het gaat om bidden voor én met zieken in (speciale) vieringen en in de thuissituatie. De zalving is een teken van de heilbrengende nabijheid van God. Er ligt geen exclusieve nadruk op de lichamelijke genezing, al wordt die zeker niet onmogelijk geacht. 'Ook als men niet beter wordt, wordt men er wel beter van.'

In de bijbel is sprake van aandacht en betrokkenheid van God bij heel de mens. In de ziekenzalving wordt deze genadige toewending van God in een ritueel nadrukkelijk verbeeld: 'Het is een vorm van handelen waarin op geconcentreerde wijze *met* en *voor* de zieke wordt gebeden, en om de kracht van de Geest van Christus wordt gevraagd' (*Ziekenzalving*, 16). Door te luisteren naar woorden uit de bijbel, door gebed, handoplegging en zalving worden we bepaald bij Christus. En waar Christus nabij is, bevinden we ons in een krachtenveld waar we in alle opzichten, hoe dan ook (!), beter van worden.

Ziekenzalving heeft dus goede bijbelse gronden. Toch wordt er maar op twee plaatsen concreet over zalving met olie gesproken. In Marcus 6: 13 wordt verteld hoe de leerlingen van Jezus vele zieken met olie zalfden en hen genazen. Het bekendste bijbelgedeelte waar van ziekenzalving sprake is, vinden we in Jakobus 5: 13 - 16. 'Laat iemand die ziek is de oudsten van de gemeente bij zich roepen; laten ze voor hem bidden en hem met olie zalven in de naam van de Heer.

Het gelovige gebed zal de zieke redden, en de Heer zal hem laten opstaan. Wanneer hij gezondigd heeft, zal het hem vergeven worden.' Op grond van deze woorden uit Jakobus wordt soms wel erg veel nadruk gelegd op genezing die volgt na een gelovig gebed... Daar zijn al de nodige ongelukken mee gebeurd. Ongelukken die je altijd krijgt als je bepaalde bijbelgedeelten geïsoleerd gaat toepassen, los van de context. 'Het belangrijkste in de ziekenzalving is dat de zieke door het gebed van de gemeente voor het aangezicht van God gesteld wordt, in het bereik van de kracht van de heilige Geest. Wat er dan verder gebeurt, is Gods zaak' (*Ziekenzalving, 21*).

3. De praktijk

a. Wanneer?

Zoals uit de inleiding al wel duidelijk is, is ziekenzalving niet iets dat alleen aan terminaal zieken is voorbehouden. Ook wanneer zich in de kracht van het leven ziekte of handicap voordoet, kan aan de kerkenraad (pastoraal ouderling / kerkelijk werker) gevraagd worden om ziekenzalving.

b. Wie neemt het initiatief?

Ziekenzalving is een *mogelijkheid* die de kerk biedt. Dat betekent dat de vraag om ziekenzalving kan uitgaan van de zieke zelf. De mogelijkheid tot ziekenzalving kan ook door een ander (pastor, ouderling, gemeentelid) ter sprake worden gebracht.

c. Door wie?

In de praktijk is het de kerkelijk werker die de ziekenzalving voltrekt. Er zijn ook altijd een ouderling en diaken bij betrokken. Maar uiteindelijk is ieder die lid is van de gemeente actief bij het gebed betrokken. Vandaar dat ziekenzalving niet in het verborgen plaatsvindt, maar (bij voorkeur) wordt aangekondigd.

d. Waarmee?

Elementen van de ziekenzalving zijn gebed, bijbellezing, handoplegging en zalving met olie. Voor de olie wordt eenvoudige olijfolie gebruikt, waar enige geurstof (bloesem / kruiden) aan toegevoegd is. Alleen handoplegging en gebed (zonder gebruik van olie) is ook een mogelijk.

e. Waar?

In onze gemeente kan de ziekenzalving bij de zieke thuis (eventueel in een ziekenhuis / verpleeghuis) worden toegepast. De ziekenzalving wordt in de zondagse eredienst aangekondigd (of er wordt eventueel achteraf melding van gemaakt), eventueel geanonimiseerd. Op die manier wordt de gemeente er in haar gebed en voorbede uitdrukkelijk bij betrokken.

f. Hoe worden de handoplegging en de zalving gedaan?

Na elkaar, eerst gebed en handoplegging, daarna de zalving. Bij de zalving worden het voorhoofd en de handpalmen gezalfd. Bij de afsluitende zegen wordt de zieke gezegend en bij zijn/haar doopnaam voor God genoemd.

4. Hoe het zou kunnen, een voorbeeldliturgie

De ziekenzalving vindt in de regel plaats in het kader van een eenvoudige viering bij een zieke thuis. De volgende elementen maken in ieder geval deel uit van een dergelijke viering: schriftlezing, gebed om de Geest, voorbede, een korte toelichting / uitleg. Verder kan er natuurlijk gezongen worden. De orde van een dergelijke huisdienst ligt niet vast en wordt altijd in overleg met elkaar opgesteld.

Hierna vindt u een voorbeeld van een tekst die bij de zegening en de zalving gebruikt kan worden: